

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Красовська Н.М.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

В науковій публікації подано сутність поняття «туризм». Конкретизовано механізми та засоби державного регулювання туризму. Розглянуто вплив фінансової кризи на розвиток туризму. Визначено використання механізмів регуляторного впливу на розвиток туристичної галузі України в умовах структурної перебудови економіки. Обґрунтовано перспективні напрями розвитку туризму в Україні.

Ключові слова: туризм, туристичні послуги, державне регулювання, державна політика, національна економіка, стратегічний розвиток, законодавство, інформаційна складова, фінансовий ринок.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації позитивний ефект розвитку туризму проявляється за певних масштабів розвитку туристичної галузі за умови стабільності національної політики, економіки та законодавства. В останні два десятиліття у світі сформувалася економіка нового типу, яку визначають дві основні стратегічні складові: інформаційна та глобальна, що вплинули на стратегічний розвиток туризму. Це й окреслює необхідність заходів щодо вдосконалення державної політики та стратегії розвитку туризму в Україні на основі економічного й соціального підходів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зростаюча зацікавленість вітчизняних науковців до проблем розвитку туризму в Україні та відповідної державної політики відображена у їх численних публікаціях в наукових виданнях М. Бутко, І. Валентюк, П. Гаман, Л. Давиденко, А. Іляшенко, Г. Науменко, К. Омельчак та інш. Однак актуальність теми визначається важливістю використання інформаційних технологій у процесах розроблення, прийняття та впровадження державних управлінських рішень, що сприятиме процесу реформування державного управління та розвитку відповідної сфери державної політики щодо розвитку туризму в Україні.

Мета статті. Реалізація державної політики у сфері туризму передбачає використання відповідних механізмів регуляторного впливу, а саме: організаційно-економічних; нормативно-правових, регламентуючих, контролюючих, коригуючих, соціальних, стимулюючих, інформаційно-аналітичних, адміністративних, соціально-психологічних.

За умов сучасного економічного простору досить актуальним є питання дослідження теоретико-методологічних основ державного регулювання туризму, конкретизація механізмів та засобів державного регулювання туризму, окреслення перспективних напрямів розвитку туризму в Україні, що слугує метою даної публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм, це специфічний вид діяльності, спрямований на задоволення усе зростаючих потреб населення та усебічний розвиток суспільства за одночасного зростання потенціалу національної економіки й окремих її складових, задіяних у цьому процесі.

Шерог потреб та інтересів суб'єктів ринку туристичних послуг обумовлює появу відповідних видів туризму, які мають відмінний рівень розвитку та використання наявного потенціалу в різних країнах (регіонах, населених пунктах). Така ситуація обумовлена не стільки наявністю рекреаційних зон, об'єктів культурної та історичної спадщини, скільки станом цих об'єктів, поінформованістю вітчизняних й іноземних туристів про

принади територій та їх інфраструктурним забезпеченням (розвитком транспортного, готельного та інших господарств) та «рядом інших об'єктивних і суб'єктивних факторів» [1, с. 40], які тією чи мірою визначають розвиток туризму.

Головним орієнтиром розвитку даного сегмента фінансового ринку є держава, оскільки саме вона визначає «правила гри» на ринку туристичних послуг, фінансує й сприяє залученню інвестицій для реалізації бізнес-проектів у туристичній сфері, підтримує суб'єктів туристичного бізнесу та захищає їх інтереси, впливає на рівень доходів населення тощо. Питання дослідження теоретико-методологічних основ державного регулювання туризму є лише однією з умов результативного його регулювання. Головною метою державного регулювання туризму є створення таких умов, за яких належне (якісно і кількісно) задоволення потреб споживачів туристичних послуг супроводжується не лише реалізацією задоволення комплексу потреб суб'єктів туристичної діяльності, а й поліпшенням соціально-економічної ситуації в країні.

Туризм є важливою галуззю економіки України. Щороку Україну відвідують понад 20 мільйонів туристів (25 млн. іноземних громадян у 2008), на-самперед з Росії та Східної Європи, а також Західної Європи та США. Структура в'їзного потоку за країною походження виглядає таким чином: країни СНД – 11,9 млн. осіб (63% загального в'їзного потоку), країни ЄС – 6,3 млн. осіб (33%), решта країн – 0,6 млн. осіб (4%).

Розвиток туризму в Україні суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним із найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки.

За підрахунками Всесвітньої Туристичної Організації, у 2011 році за кількістю прибуттів іноземних туристів Україна займала 10 місце у світі. [2]

За кількістю туристів перше місце займає м. Київ, яке у 2012 році відвідало 65 відсотків туристів, що обслуговувалися туроператорами та турагентами України, 18 відсотків відвідали Автономну Республіку Крим, м. Севастополь, Івано-Франківську та Львівську області. Проте у 17 регіонах ця частка не досягала і 1 відсотка, а сумарно становила 6,8 відсотка. Найменшу кількість туристів обслуговано у Черкаській, Житомирській, Херсонській та Рівненській областях.

Така динаміка сприяла активізації розвитку туристичної інфраструктури, пік якої припав на 2011 рік. Зокрема, за 2006 – 2012 роки в розвиток готельного бізнесу було інвестовано понад 10 млрд.

гривень, з яких близько половини – в Автономній Республіці Крим та м. Києві.

У зв'язку з цим у 2006 – 2011 роках кількість підприємств готельного типу в цілому по Україні збільшилася на 671 одиницю (у тому числі за 2011 рік на 617). Відповідна динаміка була характерна для 23 регіонів. У 2011 році найбільше підприємств готельного типу створено в західних регіонах (у Закарпатській області – 76 одиниць, Івано-Франківській і Львівській областях – по 44, Чернівецькій області – 43 одиниці) та Автономній Республіці Крим (91 одиниця). Зменшення їх кількості зафіксовано в Луганській та Чернігівській областях (відповідно на 12 та 14 одиниць).

Разом з тим кількість підприємств готельного типу в цілому по Україні залишається значно меншою, ніж у країнах Європи, площа яких приблизно дорівнює площі України. В Україні на кінець 2013 року кількість колективних засобів розміщення у туристичній галузі, які включають підприємства готельного типу, становила 6,4 тис. одиниць, тоді як у Франції кількість підприємств готельного типу становила 17,2 тис. одиниць, в Іспанії – 19,5 тис., Італії – 33,7 тис. одиниць.

Крім того, розміщення туристичної інфраструктури характеризується значними міжрегіональними розбіжностями. Зокрема, на кінець 2013 року найбільше колективних засобів розміщення було зосереджено на території Автономної Республіки Крим – 1226 одиниць, Одеської області – 686, Донецької – 460, Запорізької – 358, Херсонської – 350, Львівської – 344 одиниці, найменше – на території м. Севастополя – 48, Рівненської області – 63, Сумської – 68, Рівненської – 72, Кіровоградської – 74 одиниць [3].

Щодо туристичних потоків на Вінниччині, економічна складова туристичної галузі за 2013 рік показала стабільний розвиток. Збільшилася кількість туристів і екскурсантів, з'явилися нові туристичні послуги. Систематично збільшується кількість гостей міста, (рис. 1.), що проживають у готелях (2011 рік – 41 тис., 2012 рік – 49 тис., 2013 рік – 55 тис. осіб).

Рис. 1. Економічна складова проживаючих у готелях міста

Підвищилася кількість екскурсантів, (рис. 2.), що відвідують музеї Вінниці (2011 рік – 502 тис., 2012 рік – 590 тис., 2013 рік – 595 тис. осіб).

Комунальне підприємство «Подільський туристично-інформаційний центр» – муніципальна компанія туристичної галузі міста, протягом звітного періоду забезпечило бездотаційну роботу. Впорядковано підприємницьку діяльність в популярних туристичних місцях – набережній «Рошен» та Сквері Козицького. Підприємством впроваджуються інноваційні методи, що адаптують Вінницю до найкращого європейського досвіду туристичних міст. Забезпечується туристичний супровід офіційних делегацій.

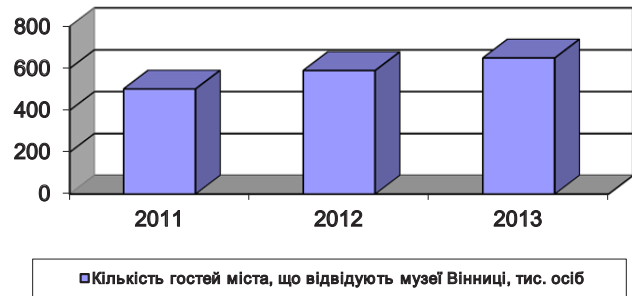

Рис. 2. Економічна складова екскурсантів

З'являються нові види туристичних послуг, створюються нові музеї, впроваджуються нові інвестиційні проекти, направлені на підвищення змістовності перебування туристів в місті [4].

Розглянуті нами показники активізації розвитку туристичної інфраструктури на макро- та макrorівнях дають нам право констатувати, що туристична галузь є складовою фінансового ринку.

Однак, фінансова криза, яка продовжується декілька років, значно вплинула на структуру туризму та туристичні можливості окремих регіонів. Події 2014 року фактично зупинили ряд туристичних потоків у такий регіон, як Автономна Республіка Крим, зменшилися усі туристичні потоки і в інших регіонах України. Події, пов'язані із проведенням антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, та нестабільність, яка поширюється з цих регіонів на інші південно-східні області, утримує населення від поїздок.

У той же час у зв'язку з можливим скасуванням візового режиму для українців для в'їзду до країн ЄС відбудеться додаткове переорієнтування українських туристів на європейські країни.

Стратегічною метою подальшого розвитку туристичної індустрії в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довілля. Програма дій, зорієнтована на досягнення цієї мети, має бути синхронізованою із загальними темпами становлення адекватних сьогоденню механізмів і співвідносною з політикою структурних реформ в економіці.

Застосування економічних механізмів державного регулювання дає змогу створювати економічні умови, які спонукають суб'єктів ринку діяти як на макро так і на мікрорівні в необхідному для суспільства напрямі, вирішувати ті чи інші завдання згідно із загальнодержавними та приватними інтересами. Регулювання дає змогу суб'єктам ринку зберегти право на вільний вибір своєї поведінки. Економічне регулювання здійснюється інструментами фіскальної, бюджетної, податкової, грошово-кредитної, амортизаційної та інших напрямів державної економічної політики.

Податкова політика застосовується для поповнення державних фінансових ресурсів, а також для стимулювання економічного зростання, науково-технічного прогресу, здійснення структурних перетворень, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників.

Податкова політика реалізується за двома напрямками: це, по-перше, визначення видів податків і встановлення податкових ставок; по-друге, надання податкових пільг окремим суб'єктам (особам) з ме-

тою впливу на інвестиційний клімат та рівень грошових доходів населення.

У методах регуляторної політики розвитку туризму можна зробити ставки на такі організаційні й економічні важелі:

- державно-адміністративні важелі – це важелі управління ринковою моделлю з елементами державного регулювання розвитку та активізації сфери туризму на загальнодержавному й регіональному рівнях (складові – стратегічне планування, підтримка зовнішньоекономічної діяльності, наукові дослідження ринку рекреаційно-туристичних послуг, охорона рекреаційних ресурсів, гарантування захисту та безпеки туристів, контроль якості послуг, кадрове забезпечення);

- нормативно-правові важелі розробляються та впроваджуються центральними та місцевими органами влади; передбачають загальну організацію і правову регламентацію туристичної діяльності, створення сприятливого нормативно-правового поля для всіх суб'єктів рекреаційно-туристичного комплексу;

- фінансово-кредитні важелі спрямовані на створення сприятливого кредитного середовища для розвитку підприємницької діяльності в туристичній галузі (складові – запровадження системи мікрокредитування, пільгове кредитування суб'єктів рекреаційно-туристичного бізнесу, державне субсидювання, лізинг, тренінги з фінансово-кредитних питань для працівників галузі туризму);

- податкові важелі – передбачають оптимізацію кількості податків для підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, надання податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на вирішення регіональних і соціальних проблем, інвестування в туристичну галузь (до них належать: податкове регулювання, оптимізація кількості й величини податків у рекреаційній діяльності; створення сприятливих умов для залучення інвестицій підприємствами рекреаційно-туристичного комплексу; бюджетне фінансування програм розвитку рекреації та туризму; надання податкових пільг для вирішення проблем соціального туризму);

- соціально-психологічні важелі передбачають проведення активних пропагандистських кампаній як для зовнішнього ринку, так і для внутрішніх споживачів туристичного продукту з метою формування іміджу України як держави зі сприятливим кліматом для рекреації й туризму, підвищення соціального сприйняття туризму місцевим населенням, збереження традиційних для українців гостинності та доброзичливого ставлення до приїжджих – вітчизняних і іноземних туристів.

Також на розвиток туризму дуже суттєвий вплив має інформаційна складова, компонентою якої є автоматизоване управління підприємством, що значно прискорює завершення окремих бізнес-процесів і, відповідно, дозволяє збільшити циклічність часто повторюваних операцій.

Туристичні підприємства реалізують продукти, складовими яких є послуги, звідси виникає необхідність автоматизації управління як безумовного важеля забезпечення ефективності туристичного обслуговування.

Доцільність впровадження Інтернет-технологій у діяльність туристичних підприємств у свою

чергу, підвищує обсяги реалізації туристичних послуг, нарощує темпи й ефективність роботи туристичної галузі [5].

Нарощування темпів та підвищення ефективності роботи підприємств сфери туризму, становлення туристичної галузі як однієї з провідних галузей вітчизняної економіки стримується невирішеністю низки питань, розв'язання яких потребує державного регулювання та підтримки виконавчих органів влади.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з вищенаведеного доцільно сформулювати висновки та окреслити рекомендації щодо перспектив подальших досліджень з питань подальшого розвитку туризму в Україні.

Як висновок, можна константувати, що за останній час в сфері туризму відбуваються серйозні позитивні зміни:

- державне регулювання туристичної галузі здійснюється за допомогою різноманітних методів та інструментів державного регулювання;

- інформаційна складова, яка включає в себе автоматизоване управління підприємством;

- розробляються нові маршрути, розвивається готельна інфраструктура, підвищується рівень обслуговування туристів і поліпшується відвідуваність туристичних об'єктів.

Подальший розвиток демократії, політична стабільність, визначення пріоритетних напрямків економічного розвитку, майбутній вступ України до НАТО та ЄС – все це забезпечить створення високоприбуткової туристичної галузі, яка задовольнить потреби внутрішнього та міжнародного туризму, з урахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу країни, її національних особливостей.

Важливими факторами, що впливатимуть у подальшому на розвиток ринку туризму, є демографічні зміни, матеріальний та соціальний стан населення, рівень освіти, тривалість відпустки, професійна зайнятість та багато інших чинників.

Водночас слід звернути увагу на коло ключових питань, яке необхідно вирішити в найближчий час: повнота нормативно-правового забезпечення; відсутність цілісної системи державного управління туризмом у регіонах; недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави; невідповідність переважної більшості туристичних закладів міжнародним стандартам; незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів; недостатня забезпеченість туристичної галузі висококваліфікованими спеціалістами; недосконалість бази даних стосовно об'єктів туристичної сфери.

Вирішення ключових питань сприятиме зростанню авторитету України на світовому ринку туристичних послуг, зміцненню економіки країни, наповненню державного бюджету, створенню потужної туристичної галузі, зростанню добробуту українських громадян, збереженню історико-культурної спадщини, піднесенню духовного потенціалу суспільства.

Список літератури:

1. Гаман П. І. Особливості функціонування механізму державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні / П. І. Гаман // Держава та регіони. – 2008. – № 2. – С. 39–44. – (Сер. Державне управління).
2. Державна служба статистики України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385.
4. Програма розвитку туризму в м. Вінниці на 2011–2015 роки. Про хід виконання у 2013 році № 1489. – 28.11.2013.
5. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика: монографія / С.В. Мельниченко // – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 493 с.

Красовская Н.М.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ РЕГУЛЯТОРНОГО ВЛИЯНИЯ
НА РАЗВИТИЕ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ****Аннотация**

В научной публикации подана сущность понятия «туризм». Конкретизированы механизмы и средства государственного регулирования туризма. Рассмотрено влияние финансового кризиса на развитие туризма. Определено использование механизмов регуляторного влияния на развитие туристической отрасли Украины в условиях структурной перестройки экономики. Обоснованы перспективные направления развития туризма в Украине.

Ключевые слова: туризм, туристические услуги, государственное регулирование, государственная политика, национальная экономика, стратегическое развитие, законодательство, информационная составляющая, финансовый рынок.

Krasovska N.M.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

**USE OF MECHANISMS OF REGULATORY INFLUENCE
ON DEVELOPMENT OF TOURISM INDUSTRY OF UKRAINE****Summary**

In the scientific publication the essence of the concept “tourism” is provided. Mechanisms and means of state regulation of tourism are concretized. Influence of financial crisis on tourism development is considered. Use of mechanisms of regulatory influence on development of tourism industry in Ukraine in the conditions of restructuring of economy is defined. The perspective directions of development of tourism in Ukraine are proved.

Keywords: tourism, tourism services, state regulation, state policy, national economy, strategic development, legislation, information component, financial market.